Aile Dil Destek Eğitim Programının (Addep) Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Dil Gelişimi Becerileri Üzerindeki Etkisi

Belma İlhan
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Derya Kavgaoğlu
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Aslıhan Kübra Sakarya Atay
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı, 5-6 yaş (60-72 ay) grubu çocuklar için, MEB Okul öncesi kılavuzunun kazanım ve etkinlikleri temel alınarak tasarlanan Aile Dil Destek Eğitim Programı'nın (ADDEP) dil gelişimine olan etkisini incelemektir. Çocuk ve aile ile birlikte yapılan okul-aile merkezli ADDEP gibi özellikle dil gelişimine destek veren programlar sadece çocuğun gelişimine yarar sağlamamakta aynı zamanda ailelerin de ebeveynlik becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Aile bir yandan çocuğuyla birlikte nitelikli zaman geçirirken bir yandan da çocuğuyla olan iletişim becerilerini güçlendirmektedir. Çocuğunun gelişim dönemi özelliklerini fark etmekte, kalem tutma, boya yapma gibi psikomotor becerilerini, neden-nasıl–niçin gibi sorularla bilişsel gelişimini, kelime dağarcığını, ses farkındalığını artırarak dil becerilerinin gelişimini sağlamakta; çocuğuyla güvenli sevgi dolu bağ kurarak onun sosyal duygusal gelişimine de olumlu katkıda bulunmaktadır. Bu tür çalışmaların okul öncesi kurumların içinde çoğaltılarak yapılmasının çocuklara, ailelere ve dolasıyla da topluma katkıları büyük olacaktır. Bununla birlikte özellikle risk grubunda olan veya özel gereksinimi olan çocukların desteklenmesi ve bir Erken Müdahale Programı olarak "ADDEP" ve benzeri eğitim programlarının kullanılması, Türkiye için hem eğitimde hem de erken müdahalede önemli bir adım olacaktır. Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler ve Sivil Toplum Kuruluşları tarafından ortak oluşturulan ve ücretsiz sunulan böyle bir program dezavantajlı olan çocukların (sosyo-ekonomik düzeyi düşük, göçle gelen çocuklar, anadili farklı olan çocuklar, özel gereksinimi olan çocuklar vb.) erken müdahale kapsamında gelişimine çok önemli katkı sağlayabilecektir.

Yöntem

Araştırma, nitel ve nicel veriler toplanılarak her iki desenin birlikte kullanıldığı karma desen ile yönetilmiştir. Nicel boyutta, Öntest-sontest kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise görüşme tekniği kullanılarak programa ilişkin veli düşünceleri alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi ile oluşturulmuştur. Bu kapsamda İstanbul ili Ümraniye ilçesinde yer alan bir ilkokula bağlı anasınıfında eğitim gören 12 çocuk ve onların ebeveynlerinden oluşan 24 kişilik bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Deney grubunda yer alan 6 öğrencinin ailesine 4 hafta boyunca ev uygulamalarıyla dil gelişimi etkinlikleri öğretilmiş, kontrol grubunda ise geleneksel okul öğretimine devam edilmiştir. Araştırmanın veri toplama araçları; çocukların dil gelişim düzeylerini belirlemek üzere Peabody Resim-Kelime Testi (PRKT) ve veli görüşlerini almak üzere ise araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Verilerin analizi için yüzde ve frekans gibi betimsel istatistiklerden ve içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır.

Beklenen/Geçici Sonuçlar

Aile Dil Destek Eğitim Programı (ADDEP) gibi programlarla aile evde çocuğu ile birlikte çeşitli etkinlikler yapmış olmaktadır (hikaye kitabı okuma, bilmece sorma, tekerleme ezberleme vb.). Bu pratikler aile çocuk arasındaki var olan etkileşimi artmaktadır. İlk oturumlarda daha acemi olan aile zaman geçtikçe daha ustalaşmakta, çocuğunu tanımaktadır. "Hadi bana hikaye kitabını anlat?" "Sen bana bilmece sor hadi" ve benzeri iletişim çalışmalarıyla aradaki iletişimsel mesafeyi azaltmakta, ev içinde çocukla arasındaki duygusal bağı güçlendirmektedir. Ebeveynin çocuğuyla sağlıklı iletişim kurması ile dolaylı olarak toplumun güçlenmesi de sağlanmaktadır. Çocuk dinlenildiğini, kabul gördüğünü hissettiğinde özsaygı artmaktadır. Yaşamın temeli olan ilişkiler konusunda olumlu yaşantılarla, dil becerileri, kelime dağarcığı, hayal gücü ve kendini duygularını ifade etme becerisi gelişmektedir. Çocuğun yaşamı boyunca kullanacağı bu beceriler yaşamın erken dönemlerinde ailesi tarafından temelleri atılmış olmaktadır. Bu araştırmayla ulaşılan ilk bulgulara göre; Aile Dil Destek Eğitim Programı'nın (ADDEP) çocukların dil gelişimine olumlu yönde katkısı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte araştırmaya katılan veliler %83'lük bir dilimle, programın çocuklarındaki dil gelişimini desteklediğini, kelime hazinesini zenginleştirdiğini, ifade biçimini geliştirdiğini, hikaye tamamlama ve anlatma yetkinliğini artırdığını ve hayal gücünü geliştirdiğini ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil Gelişimi, Okul Öncesi Eğitim, Aile Eğitimi, Aileyi Güçlendirme, Okul Öncesi Müfredat Geliştirme

Kaynakça

Como, d. H., Bodison, s. (2023). The Importance of Family-Centered Care. *50 Studies Every Occupational Therapist Should Know*, 247.

Doherty, W. J. (1995). Boundaries between parent and family education and family therapy: The levels of family involvement model. *Family Relations*, 353-358.

Demirel, Özcan. (2006). *Eğitimde Program Geliştirme.* 9. bs. Ankara: Pegema Yayıncılık.

Dewey, John. 1929. *The School and Society* çev. B. Avni. İstanbul: Devlet Matbaası.

Gardner, Howard. 2006. *Eğitimli Akıl: Olayların ve Standart Testlerin Ötesinde*

Her Çocuğun Hak Ettiği K-12 Eğitimi. çev. Özden Akbaş. İstanbul: Morpa yayınları.

Gay, L. R, Mills, G. E. ve Airasian, P. (2012). *Educational research: competencies for analysis and applications*. (11. Baskı) USA: Pearson Education.

Johnson, C. J., Beitchman, J. H., & Brownlie, E. B. (2010). Twenty-year follow-up of children with and without speech-language impairments: Family, educational, occupational, and quality of life outcomes.

Marcus, C. (2014). Strategies for improving the quality of verbal patient and family education: a review of the literature and creation of the EDUCATE model. *Health Psychology and Behavioral Medicine: An Open Access Journal*, *2*(1), 482-495.

MEB, (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı,* Etkinlik Kitabı.

MEB, Özel Eğitim ve Rehberlik Daire Başkanlığı, (1972). *Türkçe Konuşan Çocuklar İçin Peabody Resim Kelime Testi*, Ankara.

Ornstein, Allan. C., Francis P. Hunkins. 2004. *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues.* Boston: Allyn and Bacon.

Varghese, C. A., Yeomans-Maldonado, G., Crawford, A., Landry, S., Johnson, U., Bhavsar, V., & McConnell, J. (2023). Impacts of the beginning education: early childcare at home (BEECH) program for family child care providers and young children. *Early Childhood Research Quarterly*, *62*, 287-303.